

ADATTÁR.

SÁROSY GYULA KIADATLAN ÍRÁSAI.

(Második és befejező közlemény.)

Naplótöredék.

Egy nap nem irhattam semmit, de nem azért mivel talán kegyedről nem gondolkoztam volna, hanem azért, mivel vasárnap volt, ilyenkor pedig mindig legtöbb dolgom van, mivel hétfőn ülésünk lévén, erre előterjesztményeket kell készítenem. Bajos állapot, mert vasárnapon a' nép mulatóhelyeinek csak megtekinthetését is nélkülözni kell, pedig a' népek én nagy barátja vagyok, s mulatságaiban különös részvétellel gyönyörködöm. Ha kegyed a' »Regélőt« olvasná, szívesen adnék egy pár jól talált képet az aradi népeletből, hogy kegyed azzal némileg előre megismerkedhessék, de, mint Erdélyitől tudom, kegyed a' nevezett divatlapot nem járhatja. És ez nekem igen különösnek tetszik édes szép Palinám. Az irodalmat, mely nélkül nemzeti élet nincs, pártolnunk kell, nem csak szóval, de tetteleg is. Én fölöttébb szegény ember vagyok, de e' tekintetben az áldozatot sem kimélem. A' mi nemzetiségünk ellen sok elem törekedik; ennek leghatalmasabb ellenmérge az irodalom, s' azon erő, mely ez úton kifejtetik. De majd leckézésbe bocsátkozom, pedig arról, ki oly csinos leveleket ír, mint az én jó Palinám, kinek a' nyelv annyira hatalmában van, ki érzelmeit oly hiven le tudja festeni, föl nem is tehetem, hogy Erdélyi ne füllesztett legyen. Így írni nem lehet irodalmi mélyebb ösmeretség nélkül; így írni ritka nő képes — 's hogy az, ki így írni tud, az én kedves birtokom leend, — ez az én különös büszkeségem. Mindig azért sohajték az éghez, hogy valami szellemtelen nővel meg ne verjen, és engemet az ég kedvelleni látszik, — 's ezt másodszor tapasztalom már Palinában. Igen, szép Palinám! mi igen szép és szellemi életet élendünk, csak kegyednek legyen az kedvére, mert fájdalom, a házasságot a szellemiség sirjának hirdetik, 's én azt tapasztaltam, hogy csakugyan erős lélek kell hozzá, mely az érzéki gyönyörökben tökéletesen el ne sülyedjen. Én e' részben magamat most újra biztosítani akarván, minthogy erős testben lakik erős lélek, az úszás pedig a testet erősíti, tehát úszni tanulandok.¹

¹ Ezt a naplótöredéket közölte a Vas. Ujs. 1905. évf. 11. sz.-ban Náményi ezen a czímen: »Menyasszonyának küldött naplótöredék a negyvenes évekből.« Egybevetve az előbb közölt naplótöredékekkel, 1842. aug. 9-ike és 21-ike közt írhatta; aug. 6-án ugyanis azt írja, »hogy az úszást el ne feledjem, fürödni valék;« itt pedig arról értesíti menyasszonyát, hogy »úszni tanulandok. Ma lesz első leckém.«

Ma lesz első leczkém, meglátom kivivom-e itt magamnak, úgy mint a' körmagyarban, az elsőséget. Hátul maradni sehol sem szeretek. Vagy elsőség, vagy semmi. Aztán még a' vívás marad hátra, mert a' testet ez is erősíti, 's kinek oly szép neje van, mint nekem Palina lesz, arra nézve a' vívás sem felesleges. Most még törvény hiányában a' vívás tudására nagy szükségünk van. Egyébiránt én a' vívásnak épen nem tartozom barátai közé, mivel azt a' sérelmek legigazságtalanabb megboszú-lójának tartom: de hijába, gyakran úgy bele jön az ember, mint Balogh a' házasságba, (ez azon tisztársunk, ki magáról reversalist adván, példa-beszéddé vált felőle a' városban »bele jött mint B. a házasságba«) 's aztán lovagiatlanul vissza nem léphetni. Talán tudósítam már kegyedet, miként a' minap Ormos Zsigmond, a' vérboszu írója¹ is megvitt egy katonával — és megválták szegényt két helyen is: de mindegy, legalább megmu-tatta, hogy az író is ki mer menni, ha kell, habár bizonyos veszteséggel is. A' vérboszu kegyednek fölöttébb tetszik. Nagyon becsülöm felőle kimondott nézeteit, melyeket nekem Daniel Lukács tavaly, kegyes szives üdvözlétével együtt, ha igaz, meghozott. Gyenge biz az, mint minden kezdő műve: de becsülendő benne az eszme, melyet megpendíteni korszerű volt. Írókról lévén szó, egy irodalmunkat közelebb érdeklő örvendetes eseményről is tudósítom kegyedet, t. i. hogy Eötvös Pepi a Carthausi írója, házasondik, veszi pedig a' Rosty kisasszonyt Pestről. Adja isten, hogy házasságuk gyümölcse még egynehány tökéletes Carthausi lehessen!! Lovagolni többé nem szándékom. Minap Bohusnál annyit lovaglánc, hogy egy szilaj ló viczkádozásai közben egy idegem majd megszakadt, 's az orvos komolyan megtiltotta a' lovaglást! — Ezzel tehát tökéletesen felhagyok — pedig ülő embernek az ilyen mozgás csak hasznára válik. E' helyett szándékom ezentúl kora reggelenkint fűvészkedni (botanizálni), tövis úgyis elég van az életben, 's így jól esendik virágokkal társalognom, mindaddig, míg az élő virágot, az állandóság álójét, a' hűség fehér rózsáját, a' szerelem égő bokrát, eszméim' koszorújának legékesb virágát, szivem-nek és lelkemnek imádott százsorszépét, a' nemeskeblű Palinát keblemre tűzendem. Most megyek Neptun karjai közé — 's aztán visszatérve megint beszélgetünk.

Sárosy levelei feleségéhez.

1.

Lelkemnek jobb fele;

Arad oct. 30-kán 1842.

Kedves kis Betegem!²

Vágyódom utánad leirhatatlanul. Újaimon számlálom a' nyugtalan-
idő' hosszú perceit, melyeket itt páratlan sasként szörnyű egyedül, de

¹ Ormos Zsigmond Temesmegye főispánja; a jelzett mű címe: *Véres boszu*. Temesvár, 1841.

² Sárosy 1842. szept. hónapjában kötött házasságot Sátoraljaújhelyt Vass Paulinával. A mézesheteket Debreczenben töltötték, a hol a fiatal asszony megbetegedett. Minthogy Sárosyt hivatalos elfoglaltsága október végére Aradra szólította, nejét egyelőre Debreczenben visszahagyva egyedül tért vissza Aradra. Ez időből való ez a levele.

még is, hogy bele ne fáradjak a' várakozásba, munkazaj közé temetni törekedem. Azonban a' dolog sem megyen olly kedvvel tollam alatt, mintha küzdéseim fölött az én szeretett Palinám biztatólag mosolygana. Jó hogy az emlékezetnek sasszemei a' legtávolabb napba is beletekinthetnek; jó, hogy van egy útja az emberi lélek találkozásának: különben kétségbe esném, hogy nem ölelhetlek. Riesdorfer nagyon megörvendeztetett a' kedves hírrel, hogy kedves! tégedet látni, veled beszélni, 's tőled jobbulásodról üzenetet hozni szerencsés lőn. Nem győzött eléggé magasztalni. Gondolhatod, milly szembetűnőleg emelkedett Gyuládnak taréja. »Egy fejkötővel bibelődött«, mondá Riesdorfer, »de még nem irhatott, mert ezt tennie nem szabad.« Szegény, szegény kis Angyalom! Ah! jól látlak én tégedet kis báb; készülsz már feltenni a' fejkötőt; 's mondd meg, nem szégyenled-e már, hogy asszony vagy? — Asszonynak lenni úgye semmi különös? Én nem bírom magammal elhítni, hogy te nekem feleségem volnál. Tudja isten? én tégedet sokkal ábrándosabban szeretlek, mint rendszerint a' férjek nőiket szokták. Igen, igen Palinám, te nekem csak szeretóm vagy; és te igyekvendél, hogy évek után is az maradhass. Nem tudom kimagyarázni, mi jól esik nekem rád gondolnom; hát ha még kedves szemeid gyönyörfényét, a' szájadnak szelíd mosolygását, és mind azon kellemet lathatnám, melly kedves arczodat olly kibeszélhetlenül bájossá varázsolja. 'S te mégis beteg vagy; de még ez a' betegség is szerencsésebb mint én, mert veled van. Azonban kérd istent, mert engemet meg nem hallgat, hogy legalább minél előbb irhass, hogy együtt lehessünk. Te vég nélkül jó vagy jó Palinám; vétkeznék maga az isten, ha sohajtásodat nem méltatná!

Nagy Lázártól a' napokban levelet, Csörghőéktől¹ üzenetet kaptam. Ez utóbbiak nem győznek várni, és nem tudják mire vélni: hogy felőlünk olly rég óta semmi bizonyosat nem hallottak. Irtam nekik, és elküldém kedves jó atyánk levelét: de nem egyszersmint a' dohányt, alkalom' hijában. — Csanádban tisztújítás volt. Első alispán: Bánhidy, második Návay; főjegyző a' ki volt; Pozsonyit eskütből főbíróvá rugtatták. Sánta Sándor semmi sem lett. Meskóról mit sem tudok.

Octob. 31-kén 1842.

Ma délelőtt megérkezvén az ulánok az ez előtt itt tanyázott vasas németek helyébe, az üdvözlő zene engemet is kihítt az utczára, 's Fábian Gábornéval szoba állván, tőle kimondhatlan örömmel hallottam a' hírt, hogy a' mi derék Csomornénk,² ama' hölgyek hölgye, kit neked már annyit és olly magasztalólag említék, Aradra érkezett. Sietek azonnal hozzá, hogy elmondjak neki, a' legjobb szívű 's nemesebb indulatú nőnek mindent, mi velem és szivem világában történt. Sokan várnak téged kedves szép Palinám; egyik azért, hogy rágalmazhasson; másik hogy kandisága kielégíttessék; harmadik tudj' isten minő tisztátalan okból;

¹ Csörghő Antal, (nem Cserghő, amint Náményi írja) Sárosy sógora Aradon.

² Özv. Csomor Antalné, váradi Török Albertina.

de tisztább és melegebb kebelrel Csomornénál csak én várhatlak. Lefestettek neki egészen; 's nekem oly jól esett, hogy ő neked nem ismerve is oly édesen tudott örvendeni. Terveztünk. Kinéztünk a sokat ígérő jövőnek leple alá, hol én tégedet Csomorné egyik legkedvesebb barátnéjának biztosan szemléltetek. Ó istenem! nincs szebb és elragadóbb az erénynél. Ha ti ketten együtt sympathirozni fogtok, az engemet mód nélkül boldoggá teend. Soha két jobb lélek mint ti nem jöhetett ki isten kezéből. Legyetek barátnék. Mondá: miként a' télen szándéka magánál egy kis olvasó kört nyitni, mellyben mind azt élvezendjük, mit a' szellemi élet gyönyörteljeset és lélekelelőt nyujthat. A' barátságban is van féltékenység. Fábiánné már előre aggódik: hogy tégedet a' jó Csomorné jobban kedvelend mint őt; pedig te szeretni fogod mind a' kettőt, és téged mind ketten. —

Novemb. 1. napján.

Most még egy kis gazdasági dolgot — aztán kegyes engedelmekkel berekeszttem leveletem. Holmidnak Debreczenből ide szállításaért Tonesz F. kereskedőnek 9 frt. és egynehány krt, tehát majd 10 ezüst forintot fizettem. Ezt csak azért jegyzém ide: hogy tudassam veled, mint megcsalaktam számításomban, mert én legfőlebb is csak 15 váltó forintot gondoltam. Utam került:

Debreczentől Vámos-Pércsig	1 f. 40
Vámos-Pércstől Álmosdig	1 f. 10
Álmosdtól Újfaluig	4 f. 20
Újfalutól Zsákáig	2 f. 10
Zsákától Füzes-Gyarmatig	3 f. 10
	<hr/>
	12 f. 30 kr.
Gyarmattól K.-Ladányig	1 f. 30 kr.
K.-Ladánytól Békesig	2 f. —
Békestől Gyuláig	2 f. —
Gyulától Elekig	1 f. 20
Elektől Szt.-Mártonig	1 f. 10
Szt.-Mártontól Aradig	1 f. 50 kr.
	<hr/>
	9 f. 50 kr.

Tehát a forspontbér összesen 22 f. 20 kr. ezüst pénzben, hova a' gyulai vendégfogadóban lett meghálásom költségét számítva, lesz 24 f. 20 kr. A' vasféket ruganyokkal csináltattam, került 9 f. ezüstben. Vess össze mindezt édes kis gazdasszonyom azon pénzzel, mellyet magammal hoztam és körülbelül látni fogod: miként gazdálkodtam. — Most lovak után járatok, hogy mihelyest leveled megérkezendik, legfőlebb másod- vagy harmadnapra legott indulhassak. Fogadott lovakon szeretnék menni 1) Azért, mivel üveges hirdóban Békés vármegyén keresztül, ha nagy sár van utazni, félelmesebb mint a pokolban, pedig ha forsponton akarnék menni, azt a' józan ész és a' zseb politikája nem Biharon, mint hol tudomásod szerint is kettős forspontbért kérnek, hanem Békés vármegyén

keresztül tennem javasolná. 2-szor. Fogadott lovakon biztosabban utazhatni, mert a' felfogadott embernek inkább érdekében áll a' hintót fel nem fordítani, félvén hogy a' kialakult fuvarbérből az okozandó károk le fognak vonatni. Igen: de ez utóbbi esetben nem is szükség Békés vármegye' sárfészkén keresztül kóstolni, hanem egyenesen Váradon keresztül kevés kivétellel töltött úton, csakhogy így meg a' vendégfogadózást el nem kerülhetjük. Mindenképen baj; de nem tesz semmit, majd a' körülményekhez alkalmazzuk magunkat. Leveledben ird meg, mit vigyek neked magammal, hogy az átfázás ellen teljes biztosságban lehess. — Ma minden szentek napja van, tehát a' te napod, mivel te nekem »minden szentem« vagy. Megemlékeztem felőled, mert két öl fát vettem, mely 22 váltóforintba, beszállítása 2 frtba, megfűrészelgetése pedig 4 frtba, és így két öl fának a' használatra való elkészítése öszvesen: 28 v. forintba került; ne félj kis beteg angyalom, lábacskaídnak megfázni nem lesz szabad. — Ó csak már szívemhez zárhatnának: de azért az érted jövőst rendelő írással ne siess; hallgass az orvosra, mert én kínosan bár, de még is nyugton nélkülözlek, ha tudom, hogy egészséged, melyly nekem saját magaménál is drágább, 's mellyet én minden áron fentartani szent kötelességemnek tartom, teljesen visszanyerheted. De azért kis lelkem, siess, ha lehet, a' gyógyulással; mit úgy legbiztosabban teendesz, ha az orvos rendeléseit betűről betűre követed. Tedd ezt Gyuládért, ki a' távolból feléd röpíti minden gondolatát; ki fejcskédnek kellemes elszóródást, szemeidnek gyönyörű álmoképeket, szívednek üdvet, kezeidnek édes nyugalmat, lábacskaídnak fájdalmainak pedig enyhületet kíván, és mindezt egy olyan forró csókban, millyet Arnoldinának először adtam volt. — Mariskám, kedves Mariskám! a' te jó testvéri szívednek ajánlom angyalomat.¹ Oly nyugodt vagyok, hogy tégedet mellette tudhatlak. Csókollak ezerszer. — Palinám az alkalomról, mely Ujhelybe Mariskáért jövend, s' melly által ha lehetséges pénzt is küldetni kérj, akként rendelkezéssel, hogy én már azt Debreczenben találhassam, hogy várakozni kénytelen ne legyenek. Isten veled és legtisztább szerelme

Gyuládnak.

Kedves nénémet és gyermekeit, Mártont és az Imrét üdvözlöm! —

Veronka Gyarmaton vásznamból gatyákat készít, ha volna alkalom irnál neki, hogy mivel Békésen keresztül nem mehetünk a' nagy sár miatt és így őt meg nem látogathatjuk, azokat addig, míg én eljövök, küldené be Debreczenbe a' felesleg maradt vászonnal együtt, hogy magunkkal haza hozhassuk.

2.

Kedvesem!

Mai alulírt napon Gyöngyösön, hol nyelvtanító valék, reggeli 7 óra tájban gensdarmok jelentek meg, alkalmasint elfogatásom végett, de céljokat nem érték, mert én oda hagyván mindent innen elutaztam. Az elutazás perczében írom ezeket, tehát még hova fogok utazni, magam sem tudom.

¹ Mariska Paulinának nővére volt.

Annyit akarok neked tudtadra adni, hogy így áll velem a dolog 3 évi bujdoklás után, mi alatt gyöngéd szerelmedet nélkülözőnöm kellett. Én hihetőleg most legközelebb az Újépületbe jutok, hová tégedet legközelebb el is várlak. Gizellámat hozd el, hogy egyszer láthassam azt, kiben a távolban is szívemnek gyönyöre van. Ha nem sikerülne a börtönbe jutnom,¹ erről nyomban tudósítást nyerensz. Ne csudálkozzál rossz írásomon, mert szemeim tökéletesen meggyengültek és így, mint kívántam és előjósoltam »világtalan dalnok« vagyok. Kövess el mindent, mit honleánynak lehet, a többit bizd rám és az időre, mely megtermi a rózsákat. Higy, remélj és szeress.

Nov. 7-kén — 852.

Gyulád.

[Kívül: Tekintetes Vass Gyula Úrnak per Miskolcz. S. A. Újhelyen. Póstabélyegek: Forró 12/11. S. A. Újhely 13/11.]

3.

Kedves Palinám!

Pénzem nem csak egészen elfogyott, hanem még a Stabsprofosz úrnak, ki reggelit, estelit, dohányt és italt szokott kiszolgáltatni, — 10 p. forintig, vagy talán azon felül is tartozom. Kérlek tehát Édesem, segíts ebbeli szükségemen, még pedig azonnal. Egyébiránt tudatom: hogy egészséges vagyok. A szemem ugyan napról napra rövidebb látású, meglehet, hogy végre teljesülni fog azon jóslatom, melyet egyszer enyelegve mondték, hogy egy kis leányt kívánok magamnak, ki engem mint »világtalan dalnokot« énekelve házról házra vezessen. Sebem sem gyógyult még be egészen. Kosztom sokkal jobb mint ez előtt, ámbár azzal is meg voltam elégedve. — Sógoromat és sógornémat minden gyermekeivel együtt tisztetem, csókolom. Ha Csörgheő nekem oly Caviárt tudna beküldeni, mit, gondolom, — kapitány úr, különösség tekintetéből megengedend, — mint a minőt egyszer Becskereken készített, azt egészen úgy elkészítve, hogy hozzá kés ne kelljen, mert ezt nem tarthatunk — nagyon kedvesen fogadnám. Szeretném már egyszer látni Ödönt, Gyulát, és a gyönyörű Gizellát. —

Neveld az én kedves kis »Lajnámat« ész- és erkölcsileg, úgy mint én nevelném. Ne hanyagolj el anya! semmit, mit tehetsz, mert aztán én oka nem leszek, ki tehetetlen állapotban vagyok arra, hogy őt nevelhessem. Németül már most tanítsd. A magyar nyelvben majd oktatandom én őt, mikor kiszabadúlok. —

Egyébiránt áldjon meg az erkölcs, szelidséged, vallásosságod és becsületességed istene. —

Mindnyájatokat tisztellek, csókollak. Hozzatok pénzt! —

Sárosy.

[Kívül: Sárosy Lajos Gyuláné szül: Vass Paulina asszonyságnak (bei dem Herrn Landesrathe Anton v. Csörgheő Nro 2. Hochstrasse) zu Pesth. Póstabélyeg: Pesth 9/5.]

¹ Valószínűleg tollhiba *jutnod* helyett. Szerk.

Sárosy levele Mészáros Károlyhoz.¹

November 11-dike óta ide bent vagyok s még mindeddig törvényszék előtt nem voltam. Viselem a szent vasat, melyet a mult pénteken meglátogatott nőm által először bemutatott kedves kis leányom csókja még elviselhetőbbé tette. Ez a szerencsétlen péntek nekem nagy napom volt. Egy icze infamis rosz bort ittam örömére. Látogasd meg őket édes Károlyom, Csörgő sógoromnál vannak, ki, nem tudom, minő hivatalban van és csókold nevemben mindnyájukat. Halász Gejzától tudd meg, él-e még Vitéz Ignác,² mert vállaltasomban rá szükségem lesz. Ha Gejza miattam netalán megkérdetnének, mondja, hogy 1848 óta velem egyáltalán semmi érintkezésben nem volt, pénzt nem küldött, nem is tudta, hol vagyok. Fekete Somának is mondd meg, hogy grammaticalis könyvet küldött számomra, de levelet nem. Ezt azon esetre, ha valami módra megkérdetnének, mit nem hiszek. — Ezt a levélvivőt mutasd be nőmnek, ha írni akar, attól lehet, csak le kell kenyezezni. A másiktól nem kaptam meg a tizenöt pengőt, a gazember azt hazudta, hogy 50-et kapott miattam, pedig ezt velem tudatták volna. Arra hát semmit ne bizzatok. Egy lepedőre, hosszú szárú jó nagy cseréppipára, egy olcsó papucsra és egy kis dohányra volna szükségem. Mindezt az én kedves nőm beküldhetné a profoszhoz vagy a kapitányhoz. Enni valót már most küldeni nem szabad. Kosztunk elég silány. Pénzemet reggelire és estelire költöm, mi mind igen sokba kerül. A szemeim igen gyöngék, vakulástól tartok, mielőtt felkötnének. De se baj, csak a haza éljen, ha nekem vesznem kell, költőt úgy sem akasztottak még fel soha. De ezt az osztrák miveltég megteheti. Azt fürkészik, mit tettem a forradalom óta. Sokakat behoztak miattam ártatlanul Gyöngyösről, kik nálam megfordultak, vagy én nálok, de senki sem mondhat egyebet, mint hogy tanító voltam. Semmi titkos irományokat nálam nem találtak, mert nem voltak. S így ha csak erőszakkal rám nem fognak valamit, fel nem köthetnek. —

Desseuffy József két levele Sárosyhoz.

1.

Tens Úr!

Mikor az ember dolgozatait rostálja, csaknem nyomban hogy kikerültek a dolgozó műhely alól, nem azt olvassa mi irva van, hanem a mi még pezsgő lelkében, mely minden gondolatokat, minden képeket, elébb a szivbe mártotta s csak úgy osztán nyelvbe s az előadás formáiba

¹ Ez a levél megdönti Káplány állítását, a ki Sárosy elfogatását karácsony hetére teszi; ugyancsak ellene mond Abafi állításának, a ki azt írja (Sárosy művei III: XXXVII. l.) hogy nov. 24-én fogták el s vitték Pestre az Ujéületbe. — Mivel nov. 11-ikén már Pesten börtönében volt, valószínűleg helyes lesz Vachott Sándorné adata, hogy Sárosyt nov. 7-én fogták el. A feleségéhez nov. 7-ikén írt s főntebb közölt levél első mondata csak látszólag mond ellene e föltevésnek. Szerk.

² Vitéz Ignác, tulajdonképen Vörös Ignác, kürtösi birtokos,

alakította, természetes hát, ha némely felmaradnak, melyeket a maga iránt sanyarú szerző több olvasások után, és később észrevesz.

Ha tehát mert nincs maculatorium kezennél, az *eliteltetés* szót ebben az értelemben használtam volna *Aburtheilung*, tessék kérem ezt változtatni, mert más *Aburtheilen*, más *Verurtheilen*, az első *megítélni*, a másik pedig *elitélni*. Szint ezen különbség van az elismerés s megismerés-közt, *megismerés* azt teszi *erkennen*, *elismerés* *bekennen* és *félreismerés* *verkennen*. Ezek hajszállhasogatásoknak látszhatnak, de megkívánja a nyelv szabatosága az effélékre való figyelmet, csak ne vitessenek tulságig, nehogy a szerfeletti hathatós nyelvünket gyarlítsa, annyi szabályokkal eltöltve azt, hogy a magyar szerzőnek dolgozási hevenye közben mindenlépten félnie kellessen, hogy valamely piczinykedő törvényt eltapodott. Kérem írja meg nekem Kegyed vette é minapi levelemet, mert ha nem, ezen nem fogja érthetni. Azt is kérem írja meg nekem minél előbb. Kapiban van-e Gróf Nádasdy Leopold, mert nagynénje B. Sennyeyné oda menet itten ölelni reméllé, halasztott reményét tehát csak azzal vigasztalja, hogy visszamenet ölelhetendi. — Maradok az Alispányokat tisztelvéms magamat Kegyed szives hajlandóságába ajállván, szokot tisztelettel

Kegyed

Kassán aug. 12. 839.

alázatos szolgálja

Gr. Desewffy

Mint van a főispány festendő képével? hát ugyancsak nem a vármegye vagy statusai, vagy tehetősebbi fogják azt újra festetni, hanem maga a főispány? Ezt én legalább nem helyeselhetném, és így hahogy az első mint remélem, történik, kérem tessék engem tudósítani, mert én is részt venni akarok, már eddig is akartam, de az Első Alispány nem akarta eddigelé részvételemet elfogadni.

[Kívül: Tens Sárosy Gyula Úrnak T. n. Sáros vgye egyik Aljegyzőjének s a t. Eperjess.]

2,

Kassán April 11. 840.

Tens Úr!

Már írtam Aurelnak, választ is vevék már tőle. Azt írja, mindent mi hatalmában van, fog elkövetni kegyed kívánatinak beteljesítésére. Fiam feleletét vártam be, azért nem válaszoltam előbb kegyednek. Nagy lesz örömöm, ha kegyed óhajtatásait útóléri.

Ki egyébiránt kedvezésibe ajállva szokott tisztelettel maradok a Tens Úrnak

alázatos szolgálja

Gr. Desewffy József.

U. I. Hideglelős valék, 4 szer rázott. nagy gyöngeség követi, melyet a' fojtó hurut még nevel.

[Kívül: Tens Sárosy Gyula úrnak T. N. Sáros vgye aljegyzőjének s. t. b. Eperjesen.]

Kazinczy Gábor — Sároshoz

Édes Gyulám!

Elhagyván szép körötöket foglalkodásimban a megszűnés nélkül tova rajzó vendégek raja annyira elfoglalának, hogy csak most vehetek egy kis időt, bizonyossá tenni Téged, hogy még élek azaz szeretlek. Fogadd azt oly melegen, mint én teszem.

S most mit írnak? Körülményimről, bálzásokról? ki fogná azt tenni? Ritka nap az, midőn ellopózkozhatom munkálatimhoz. S az oka, hogy¹ criticátok alá küldendőt, csak elején fogjátok vehetni. De akkor aztán bonczoljátok con amore. Anch io pittore. Táborzásim első füzetével annyi aprólékos bajom, hogy ha mindig így volna, pokolba lökném egész tervemet. De én az elsővel tökélyes eszméjét akarom adni az egésznek. Mikor kapom a balladát 's értekezését? — Nem volna jó, egy levelezés-czikkelyben Nepomukról szót tenni? A' műnek jó lesz még érni, de jelen alakjában is igen fontosnak lelem, hogy szóba hozassék. Ha helyesled egy pár kitépelt helyet, legkivált a' IV. felv. Venczel beszédéből Nepomukkal közleni sziveskedjél. S érdekes volna, ha egy levelezési czikkelyben az eperjesi állapotokról szót tennél. 'S itt vagyok, hol kimerítém magamat. Azért vale et fave! —

Kazinczy Gábor.

U. I. Adj hírt V. Sándorról.² Az ide mellékelte könyvlapot küldd át Faschkónak. Bocsáss meg feledékenységemnek. 'S ha elébb küldött két könyvemet (Bulwer és Marryat) elkészíté, legyen.

A többiről, alkalom adódván, hírt veend.

Nődnek és a' lelkes Pnének megkülönböztetett tiszteletem. P. Inek baráti kézsorításom. Örvendeztess meg mielőbb leveleddel, kedves, édes, édes Gyulám.

Szemere Miklós — Sároshoz.

Kedves Gyulám!

Küldöm Wallenrodot; rántsd le lengyelzubbonyára mázolt svábplunderét 's öltöztess Zrinyidolmányba. —

E' pontban jövök Ujhelyből, hol sok üdvös dolgokat végzénk. Tílalom által lánczolt nyelveink nem sokára föl lesznek ódatva; Deákat pedig táblabíróssággal tisztelénk meg. — De te ember! nem irsz róllunk, vagy tán Helmeccy zsarnokhomályában hever küldeményed?

¹ A levél kelte nincs meg; szélein a papiros egyes részei kiszakadtak, s ez az oka, hogy egyes szók hiányzanak. A levelet K. 1839 előtt nem írhatta, mert Sároshoz ez év elején nősült. A S. nevének küldött »megkülönböztetett tisztelet« Hilvéty Arnoldinának, avagy Vass Paulinának, S. második nevének szól-e, az nem állapítható meg. A Faschko nevére tett vonatkozás valószínűvé teszi, hogy a levél S. Aradon való tartózkodásának éveiben íratott. A benne említett *Nepomuk* tulajdonképen Sároshoznak *A királyné tilka* című eddigelé »lappangó műve«, melyet a költő Abafi L. szerint (I. Sároshoz összes művei III: XIV. 1.) 1837. jún. 3-án fejezett be s mely utóbb idegen kéztől nyerte címét.

² Vachott Sándor.

Vígan valánk. Szép volt nézni mint szállamlának meg az eddigi Harpocratesek is a' szép s a jó mellett egymásután, még az obscurusabbak is zengedeztek mint tavaszkor a' kakukfiú. 'S íme, így már is izelének győzelmünk gyümölcsét, mely után eddig hasztalan ágaskodánk a' szőlő acerbitását gúnyoló aesopi vulpeculaként. A' megye elhúnyt előbbi szelleme fölkele sírjából, nem csonttá aszott váz de mosolygó geniusként, 's reményem hogy ha ezután ollykor kevés perczre újra sírjába dönti és Majláth sötét terve nekiri aczélbuzgányával, munkási szigonyunk csak hamar napfényre hozandja őt.

Kolosy Jancsi, ki a' szellemi Vilmácska viduamaterjével küldi hozzád Wallenrod bátyádat, siet tőlem porfátyolos falujába vissza, végzem tehát a' Fáy nagymájú Maecenásanak rövid szárnyalású tollávali papiros sepréseimet. Áldjon Zeüs benneteket, öntsön bőségszarvából read mesebeli sárkányörzött kádaranyat, nődre egy bokor csemetét. Mi pedig Annácskámmal ketten szíves csókjainkat parittyázzuk felétek Lasztócz kódös dombjáról. Vilmát Eperjes Saphóját (ki bár egyesülne valamely Phaonnal) 's a' nőinyelvvihar' vértanúját Kribelt idvezdel tőlem ha leszesz velek; s szeress fiú mint szeretlek s irj ollykor, ne kövessd a' Bajza szütelenségét, kit ifjúkori barátomat bár, hét, elválásunk ótai eseményeimet vivő s övét kikérő leveleimmel sem birhaték arra, hogy drágalátos ajakit csak egyszer föl nyissa érettem. Szerető barátod

Szemere Miklós.

Fáy Ferencz — Sároshoz.

Tekintetes Úr Kedves Uram Ötsém!

Jóllehet azt, hogy ki leszesz az Eperjesi Váltó Törvényszék Elnöke még tudni nem lehet; én mindazonáltal a' Tekintetes Urat egy pár jó helyen, ahoz Jegyzőnek ajánlani el nem mulasztom; Báró Eötvös ö Excellentiájához éppen szerencsém lévén házamnál, tegnap ez ujra szóban jött, 's ő azt mondotta nékem, hogy a' Tekintetes Urat most, sokaknak intselkedése ellenére is — quod inter nos sit dictum — 1-ső Al-Jegyzőnek elő léptette; ezen szívesen örvendek 's jelenleg talán már nem is kívánna a' Tekintetes Úr a' Váltó Törvényszékhez által tétetni, — kérem méltóztasson engemet egy pár sorral tudósítani; arról az oldalról is igyekeztek az Tekintetes Urat lefesteni, hogy mindig csak Literatoroskodik 's nem lát Hivatala után, ezt is pro statu notitiae mint betsületes Kálvinista ember Kálvinista embernek megirni kötelességemnek tartottam.

Gyula miolta itthon van — módja sem lévén úgy az Excessusokra mint Eperjesen — jól viseli magát; Vágásyval mint nagyon emberséges emberrel igen, de mint nevelővel nem egészben vagyok megelégedve; ő vagy kis gyerekhez — a' ki vakon — vagy okos meg érett Ifjúhoz a' ki a' tanátsnak engedelmeskedik igen jó lenne, de a' Gyula kora most nem annyira mindenkori dorgállást mint szünet nélküli olyan fel vigyázást — hogy a nevelő minden lépését tudja — kíván; továbbá, még Vágásy haza hozván Gyulát, azt is tette, hogy haza menvén, azolta kívált hogy megtudta hogy többé Eperjesre a' rossz barátok közé nem bocsájtjuk Gyulát, felé se jött, úgy hogy kintelen volt a' Feleségem más Nevelőről

gondoskodni; én pedig egész bizonyossággal azt se tudom, hogy a' Tekintetes Úr miként van ki elégitve, mivel Posonyba mentemkor az ideit 's közelebbi 2 évről való költség-jegyzékemet úgy el tettem, hogy tegnap közel 2 óráig való keresés által se tudtam hozzá jutni; kérem méltóztasson engemet ez iránt egy pár sorral tudósítani. A' Váltó Törvényszékre nézve meg vallo részint Megyém utasításából részint önnön meggyőződése szerint is én Kassát 's nem Eperjest pártoltam, mert Felföldünknek az a' szerencsétlensége hogy sok apró de igazi fővárosunk hol becsületes kereskedés és kézművesek készítenének egy sincs, 's erre csak Kassát tartom alkalmasnak a' többinek még ötven esztendő kell hogy csak oda juthasson, hol Kassa most áll, Kassának pedig csak egy kis táplálék kell ahoz hogy a' kívánt czélra juthasson, 's én Eperjest úgy ösmerem hogy ott mind vendégfogadók, mind alkalmas szállások dolgában igen nagy szükség van, — de az idő majd meg mutatja ha nem hibás e számításom.

A' Tekintetes Asszonyt alázatosan tisztelve 's a Gyula által okozott izetlenségekről engedelmet kérve Úri barátságába zárva megkülönböztetett tisztelettel maradtam

A Tekintetes Úrnak

Kelecsenbe 21. Juny 1840.

alázatos szolgálja
Fáy Ferencz.

[Kívül: Tekintetes Sárosy Gyula Úrnak Tettes Sáros Vármegye Első Al Jegyzőjének megkülönböztetett tisztelettel Eperjesen.]

Török Gábor két levele Sárosyhoz.

1.

Pozsony aug. 17. 1843.

Kedves Barátom!

Kétrendbeli igen becses leveledre — engedd hogy ezentúl így nevezhessük egymást, igaz barátokhoz ezen nevezet illik — most egyszerre felelek. — Első leveledből sajnálva értettem Eördögh Dániel nem jöttét, olly elevenen rajzold tulajdonit, hogy örömmel vártam őt gyermekeim mellé, — Riesdorferben is megnyugodtam volna, de már ő sem jó. — Igaz hogy a' külszin csal, — hahogy L. előtt ki nem mutatja ártatlanságát — e pillanatig abba a' hiedelembé lennék, hogy csakugyan van valami közöttük, így azonban a' férjnek illy esetben részrehajlatlan tanúsága minden gyanúmat eloszlatja — milly szerencse, ha az ember ártatlanságáról mást meggyőzhet. —

Simonyi Sándor helyes gondolkozású és tanult ifjúnak látszik, azért őt is szeretném gyermekeim mellé, légy tehát olly szives és írj neki, talán Eördögh Danielnek írott feltételekhez áll, de siess, mert mint írá 22-én eltávozik Debreczenből, s hova menetelét nem közli, — annyival inkább siess, mert ha el nem vállalná, vagy leveled őtet nem találná, itt kell más nevelő után nézmem, nehogy gyermekeim a' tanulásban elmaradjanak, az illy mulasztást helyre hozni soha sem lehet. — Ha

címét elfelejtetted volna, im ez: »Joghallgató Simonyi Sándornak Czegléd utca Kardos ház.« —

Csernovics megtiszteltetése fényes volt, sajnálom hogy a' multságban részt nem vehettem, jól esett volna az itteni sok és gyakran unalmas ülés után, de ennél sokkal inkább szeretnék véled Déznán és Monyásán vagy két hetet tölteni, — örvendek hogy a' vidéket szépnek és regényesnek találod, így legalább reményem van, hogy üres idődet pihenés gyanánt velem ott töltöd, lovaglásra szoktatlak, és az egész heglánczot Erdély mélyéig beutazgatjuk. —

A Horvátok dolga terhes fellegeket von országgyűlésünk és hazánk fölébe, mellyeknek kimenetelét nem látjuk előre. — A Horvátok bánás módja nem csak méltatlan, de gyalázatos is. — Még 1820. évben is kivánták magokat visszacsatoltatni, 1832/6. országgyűlés előtt csak egy vox döntötte el azt, hogy a protestánsok Horvátországba bé ne vétessenek, az elsőbb Magyarországhozí vonzódást, az utóbbi érdeklett vallásbeliekhezí simulást mutatta, mi több magok kérték, hogy magyar nyelvtanító székek állíttassanak fel. Már 1837-ben ellenséges indulattal léptek fel, mert azon évben Horvátország gyűlésének rendezése iránt készített javaslatban, mely nyomtatva kezennél van, belefektették Magyarországtólí elszakadás magvát, és nyelvünk elleni gyűlölséget, már ott megemlítik az Illír pártnak a magyarok elleni törekedését. — Erre a' magyarok okot nem adtak, mert az egész 1832/6. országgyűlés alatt úgy bántunk velük, mint a' tojással, — s akkor még nem történtek a Deák levelezések visszaküldései, nem mondhatják tehát, hogy merényük csak visszatorlás. — Nem lehet hinni, hogy ez máskép történt volna, mint idegen hatalom bujtogatása által. — Más palástot adnak rá, de nem egyéb mint Orosz hatalom terjesztés, és a Szlávoknak, Cseheknek, Morváknak egyesülési ábrándjok. — Mindenütt így kezdi az orosz hódításait, először maga felekezettét keveri közé, azután nyugtalanít, később bujtogat, végre magát Protectorrá tolja fel, s az így pártolás alá vett országot, nemzetet soha senki se vájja ki körmei közül. Így tett Lengyelországgal és Beszarabiával, így tesz most Oláhországgal, Moldvával, Szerbiával, Montenegroval, így fog tenni előbb Horvátországgal, később velünk. — Csudálni lehet miniszteriumunk vakságát. —

Azonban mielőtt ehez jutunk, véres harczon megyünk és kell mennünk által, békés úton Horvátországot Magyarországtól elszakítanunk nem kell. — Az elszakítás számtalan káros következeseket vonhat maga után,

a) A tengerparttól elzárattatnánk, a Duna ugyis már muszka kézbe van, oda van tehát figyelmünk és minden kereskedési reményünk szorítva, nem férhetünk hozzá csak Horvátországon által. —

b) Ha a muszkával hajba kapunk, az Angol csak Fiumén és Horvátországon át adhat segítséget, ettől ellenséges nemzet által, ki amúgy önálló lenne, elzárattatnánk. —

c) Ha mi őket elválni engedjük, — önerejével fenn nem tarthatja magát, kihez csatlakozna? bizonyosan a muszkához, és jogszerű szövetségese lenne ellenünk, mit most csak alattomba tehet, de idő folytával jogunkra támaszkodva vissza szerezhetnénk.

d) Mi nyereség van az elszakadásba? Remélhetőbb-e akkor a Magyar nyelv ottani terjesztése, avagy a protestans vallás bevétele? — Most már minket a nyelvre nézve nem gátol, mert törvényeink máris magyarok, felírásinkat magyarul tesszük, s ezen országgyűlésen túl mindenbe behozzuk.

Fegyverrel hódítottuk meg Szt. László király alatt, s ha fellázadnak, fegyverrel csillapítjuk le, de most elszakadni ne engedjük, hiszen ők is épen ezt kívánták. Múljon el 10 év s ismét testvéreileg csatlakoznak hozzánk, addig vagy az Orosz lesz semmivé, vagy minket tapod el. —

A vallásbeli tárgyon átestünk, a vége ugyan harczos volt, a Rendek táblájánál az Egyházi rendnek kijutott a hosszas szónoklatokért és ellenzésért. — Harsányi Bakabányai követ keményen ki kelt ellenük, mit több követ maga véleményének is vallott.

Midőn a sajtószabadság szőnyegre kerülend, az írói tulajdont is tanácskozás alá veendjük, de majd előbb magam is bele fogok tanulni — e' tárgyba. — Pulszky még nincs itt, minden órán váratik, azért leveledet és szép versedet még nem adhatám kezébe. —

Ird meg hány számra ment váltó törvényszéki jegyzőkönyvetek alakulásoktól fogva és hány szám van az idén. —

Barátimat tiszteld. Fábiánt fiammal felvárom. Téged ölelve vagyok
tisztelő barátod
Török Gábor.

Különösen tisztelt Tettes Asszony!

A megemlékezés, úgyis mint igen szeretett testvérem barátnéja és mint kedves barátom tisztelt neje iránt kötelességemben állott. Örvendek hogy a vegyes házassági tárgy, úgy mint Nagyságod óhajtá, Ő Felségéhez már fel is küldetett; neveli örömet, hogy óhajtása teljesítéséhez én is valamiskével járultam. Ki is ne pártolná azt, mi olly boldog párt egyesítve, Nagyságodat vidékünkbe hozá, — s ha Dézna Monyászaí vidékünk egészségét javítja, vagy éppen helyre állítja, örömöm határtalan leend. Testvére, mint az ülésekben gyakran látom, egészséges. Kezint csókolva tisztelettel vagyok
alázatos szolgája
Török Gábor.

[Kívül: Pozsonyból. Tekintetes Sárosy Gyula Aradi Váltó Törvényszéki Tollnok Úrnak Aradon.]

2.

Pozsony Octob. 20. 1843.

Kedves Barátom!

Vedd szives köszönetemet az aradi és többi váltó törvényszékek eránt közlött tudósításidért és adatidért, azok kérésével egyéb czélom nem volt, mint azon katonának, ki a védő szereket nem akkor szedi össze, midőn már megtámadtatik, — hihető a váltó törvényszékek és váltó törvények eránt tanácskozandunk, s ekkor igen hihető az aradit megtámadandják, mert Klauzál Szegedet kötelessége szerint emelni akarja, nem akartam tehát, hogy a vita készületlenül találjon; — Közlött nézeteid igen helyesek s azokat adandó alkalommal használnodom. —

Szép tapasztalást szerezhetél Belgrádon. A mitől sejtelem gyanánt régen félek, s a mit sokan fixa ideámnak néztek, lassankint teljesül, az orosz mindinkább terjeszti szomszédunkban hatalmát, már csaknem ő kormányozza kirekesztőleg Szerbiát, s mindazt, mi hatalma terjesztésének útjában áll, távoztatja, e miatt kell Vucsicsnak és Petrovicsnak hazájukból távozni. Már a Duna torkolatját ő bírja, mit használ nekünk már a Dunának 10 millió pengő forintba kerülő szabályozása, be hozza-e a kamatot, a midőn csupán belkereskedésre szorítva, annak hátán a tengerre semmit sem vihetünk ki. Az adriai tenger felé remélt kereskedésbe sincs bizodalمام, hiszen annak vidékét is velünk ellenséges érzésű nép lakja. Képzeld most hazánkat a kereskedéstől mindenfelé elzárva, mi jövendőnek néz elébe? Így terjeszti az orosz leginkább foglalásait, az áldozatul kitűzött nemzetnek előbb szárnyát metszi, azután mindenektől elzárja, végre izgat, veszteget s a nemzetet olly helyhezetbe teszi, hogy az minden lehetséges pártolás és jobblét reményétől megfosztatva, utóljára is magát fegyver nélkül is alá veti. Ezt mi magyarok vérontás nélkül nem tesszük, de hány elem van hazánkban, melly ha nem is erántunki ellenséges indulatból, ha nem is árulásképpen, hanem a szükség érzetétől elkábítatva, a dolgot harczra nem fogja hagyni, minket magyarokat pedig, kik fegyverbe gyakorolva nem vagyunk, kik a férfias kitérés helyett a puhaságot s kényelmet megszoktuk, könnyen lemészárolhatnak. Megfoghatatlan az aldunai részek eránti egykedvűségünk. —

A Horvátok a Rendek magyar nyelv eránti határozata ellen Ő Felségéhez azonnal folyamodtak s azolta több ízben sürgették. Most az a hír, hogy rövid nap mulva Ő Felsége alá írása alatt Királyi parancs érkezik, melly a Horvátoknak Deák nyelven szóllást megengedettnei rendeli a nélkül, hogy törvény alkotása eránt még ez országgyűlésre nézve biztosítana. A király ön aláírása a helyett hogy Decretumképpen a Cancellaria által lenne aláírva, azt jelenti, hogy ettől Ő Felsége el nem álland, a minek ismét az a következése, hogy ha a Rendek el nem fogadják, az országgyűlése eloszlattatik. Nem hiszem, hogy a Rendek el fognának állani, ugyanazért könnyen meglehet, hogy a farsangot közöttetek töltöm, úgyis nehezen esik, hogy sem a nyarat Déznán és Monyászan, sem a szüretet magaméi között nem tölthetém, de bár melly kecsegtető lenne is ez reám nézve, mégis igen nagy áron lenne megvásárolva; hazánk nem csak hogy semmit se nyerne ezen ország gyűlése által, hanem még jobb jövendője eránti reményét is hosszas időre elvesztené. Ehez járúl, miképen így a mint jelen helyzetbe vagyunk, eloszlani veszedelmes lenne, mert minden izgasba van, minden seb fel van szaggatva és gyógyítatlanul maradna. A vallási ügy eredmény nélkül lenne. A nemesség a házi adóval, vagyis inkább annak csak megpendítésével is összezavarva. A városok kivált a zsidók polgárosodhatása által felbőszítve, maradna. De ha ránk van mérve, el nem hárihatjuk. Most a Főherczeg Bécsben van, mindenki reméli, hogy a keserű poharat talán még elfordítandja tőlünk. —

Pulszky Sárosban van, azért hozzá intézett leveledet Pestre s onnan a gyorskocsi által Eperjesre küldém. —

Bujanovics ellen Pestmegyébe vizsgálat van, az a gyanú hogy sógorát Benyitzky szolgabíró megéttette.

Küldött utasítások, egy-két pontot kivéve, melyekre nézve nézeteimet Institoris főjegyzőnek megírtam, igen jó, ezen pontok se lélekbe járok azonban, ugyanazért áll a Bécsi osztályozás, hogy a haladási téren első Arad, 2-ik Zólyom, 3-ik pedig Pest megyék.

A városok dolgára nézve nagy baj az, hogy Zsedényi és többek beszédét terjedelmesen ki engedik nyomtatni, — Klauzalét, Perczelét s több hasonló elvükét nem egészen hagyják kinyomtatni, azért a közönség nem látja mindkét oldalról felhozott okokat, hogy a szerént határozhatná el magát.

Nőd kezeit tisztelem mellett csókolom. Téged ölelvén további szives barátságodba ajánlva vagyok igaz szívű barátod
Török Gábor.

[Kívül: Pozsonyból. Tekéntetes Sárosy Gyula váltó törvényszéki tollnok és táblabíró úrnak Aradon.]

Császár Ferencz — Sárosyhoz.

Pesten 1844. nov. 17.

Kedves, jó barátom, Gyula!

Tegnapelőtt írt soraim útban kerülték el Kegyed szives levelét, melyet a' két bizonyítvánnyal együtt ma vettem. Holnapután Bécsbe megyek nőmmel, kinek sógorom ott találkozást ígért, 's így kénytelen vagyok az én jó Gyulámat türelemre kérni addig, mig onnan visszajövök: mert magam ohajtánám folyamodását előadni, 's így azt csak akkor fogom benyujtani, ha a' f. novemb. vég napjaiban Bécsből visszatérek, hol mindössze is csak 2—3 napot fogok tölteni.

Bohus írja Faschónak: kár volt az aradi vásárra Bettelheimhez legalább 30 példányt nem küldenem az »Aradi Vészlapok«-ból. Kár bizony; de hát én nem tudtam, hogy Aradon vásár van, 's nem tudtam még azt sem, hogy a' küldött 26 példány nem elégséges. A' holnapi, vagy bizonyosan a' legközelebbi gyorskocsi viend tehát 41 példányt, Kegyed czíme alatt; ezekből egy az én Gyulámé; tizet adjon el maga, ha tud; a 30-at pedig adja át Bettelheimnak, hogy 10⁰/₀ rabatt mellett árulja el; mihelyt pedig eladja, a' pénzt szolgáltatssa a' választmány kezeibe: mert úgy hiszem, az itt és — Pozsonyban, még másutt eladott és eladandó példányokból a' költségeket majd csak beveszem, melyeket nagyrészből ismét Forrayné Ó exllja előlegezett, minthogy magam már nem győztem; A. Török G. úr is visz magával 100 p. frtot, s' így majd 3—400 p. frt. már gyűl a' célra, 's ha mind a' 700 példányt el nem adhatjuk is, e csekély összeg is valami, 's megérdemelte fáradságunkat.

Mythologiai Zsebszótárom ellen, könyvárusilag csak az a' kifogás, hogy végtelenül olcsó, tudniillik, 34 ív és 20 kép, csak 3 v. f. Igaz,

minden ellen van és lehet kifogás, de a' magyar könyvek ellen eddig az volt leginkább, hogy fölötte drágák! már tehát nem tudom, mit csináljunk. Valóban ideje édes Gyulám, hogy lelépjek az írói pályáról, az írók egész serege dül-fül ellenem, 's a' könyvárusok, kiknek kézírataim nem kellenek pénzért, enklötségimen kiadott műveimet épen nem iparkodnak terjeszteni; illy körülmények közt jobb régi föltételekhez híven, magányomba vonulni, 's a' tünékeny journalismussal és szépirodalommal és végképen felhagyni; ha meglátogat koronként musám, följegyzendem ihletéseit, 's egyikét baráti kebel, kivel közleni fogom, elég lesz növelni a' benső, tiszta örömet, melyet műveim nyujtani fognak.

Az »Aradi Vészlapok« kiadásával, már elkészülésök előtt, torkig valék; most csaknem bánni tudnám, hogy hozzáfogtam. Leginkább szomorított Bohusné nyilatkozata, melyet alig hinnék, ha igen biztos kútfőből nem jut vala értésemre, és ha nem tudnám: mennyire vannak kegyeiben Vachot Imre és Bajza. Ám áraszsza rájuk kegyét tovább is — megérdemlik!! Én sem tőle, sem az Aradiaktól nem vártam semmit, nem várok semmit; mit tettem mint ember, nem jutalomért tettem; de azt legalább nem érdemeltem, hogy ő is secundálja az írói kigyófaj sziszegéseit. Hogy Forrayné olly gyöngéden akarta elismerni csekély érdemimet, annak első perczen, mikor hallottam, örültem. Ő egyedül maga akarta és akarja adni a' tollat; a' hiba, hogy az aradiak neve a dologba kevertetett, nem övé, 's nem is enyé, de azé, ki először, az ő tudta nélkül közönség elé vitte, azon hiedelemben tán, hogy az aradiak is örölni fognak, ha ő exllja engem, nevőkben is, így megtisztel. A' hibát irodalmi jó barátim, igen következetesen, használták galád czéljokra; én azonban, nem szólok 's nem írok egy betűt sem; hagyom a' dolgot fejlődni, a' mint fog; majd vége lesz. Csak az aradi kárvallottak kapjanak vagy 1500 v. ez. frtot, 's én jutalmat kapok enszivemben, mit e' galád írófaj nem rabolhat el tőlem.

A' dalművel is furcsán jártam. Nem érkezett több pályamunka egynél: Tihany ostrománál; néhány itteni capacitások elismerik már, hogy a' dalmű igen jól van szerkesztve és kedvesen zenézve; de Bartay úr azon absurdumot állítja fel, hogy »mivel csak egy pályamunka érkezett, az nem pályázhat, mert nincsenek társai, melyekkel versenyezne«; 's ezen ostoba elvből indulva ki, huzzavonja a' dolgot. Már akart a' zeneszerző külön szerződni, de B. azt sem akarja, 's így huzódik a' dolog. Aztán irjon itt az ember!

Az »Életképek«-et illetőleg csak annyit mondhatok, hogy oktb. 29. d. összetéptem, részemről a' szerződést, igérve Frankenburgnak, hogy ha írók, csak az ő lapjába írók. Vachottali egyesüléséről nem tudok semmit; miattam egyesülhet, 's akkor egy betűm sem megy lapjába. A' »Honderü«-nek egy alagyát adtam, miután a' lelkes nő sirján vele kibékültem, de többet oda sem fogok írni. Mind olyan emberek ezek, édes, jó Gyulám, kikkel dolgozni nem érdemes.

Hogy ne felejtsem még: az aranytoll készül, 's egyedül Forrayné részéről készül, ki is, úgy hallom, nyilatkozni fog, hogy ő maga adandja, 's nem is az aradiak nevében; tehát nyugtassa meg Kegyed az aradiakat,

kiket sem ő exllja, sem én, csak legtávolabbról sem akartunk contributio alá vetni. A többit megírtam mult levelemben. —

A Mythológiából is küldök 10 példányt, 's még tizet Bettelheimhoz, de kérem, édes Gyulám, számoljon Kegyed vele; ebből 20⁰/₀ jár rabatképen a' könyvárusnak.

Midőn e' soraimat írom, jó Frankenburg, 's kérdem őt a' fönnebbi egyesülesről. Ő galád koholmánynak vallja a' hirt, 's azért terjesztettek, hogy az »Életképek« előfizetői tartozkodjanak ezeket járadni. Hiába! egész zsidósággá lett már irodalmunk. Ő nyilatkozni fog, mint mondá, lapjaiban; 's Kegyedet kérem, pártolja tehetségéhez képest az »Életképek«-et, mert a' többihez képest csakugyan legjobbak.

Mit fog Palina mondani a »Nyugot« honderűi birálatához? Már csak rosznak kell lenni a' könyvnek, melyről még Horváth Laczi is így szól... Üdvezlem Őt, a' kedves, szép és lelkes hölgyet, ki az ifju leventét így tudja sajnálni, 's örülök, hogy haragja rólam elvönült. Rózám szívesen köszönti mindkettőjüket, 's Emmám csókot küld, de menni Aradra nem fog, ő az apánál marad, mond a' kis angyalom a' boglyas fővel.

Örömmel fogja jó Gyuláját ölelni, ha jövend

őszinte barátja
Császár.

Jámbor Pál — Sárosyhoz.

Ó Becse maj. 7. 846.

Kedves Gyulám!

Midőn a Kisfaludy társasághoz lett kineveztetéseden legőszintébb örömem kijelenténem: bátorkodnom kell, megkérni, ha eladtad 10 uraniám és 5 balladáimat jövő pesti vásárra küldd fel Magyar Mihálhoz Ivanich könyvkereskedésébe Ferencziek terén 410. sz. a. az illetéket, vagy az el nem adott példányokat, miután én egészen átadtam a könyvkereskedőnek. —

Minő bajod volt Nárayval?

Ki az a' Bangó?

Igen nagy örömet fogsz szerezni, ha pár soroddal megörvendetzsz. Ismeretlen de lelkes nő'd tisztelve vagyok hű barátod

Jámbor Pál.

Pulszky 700,000 frtos jószágot vett!

Jósika Miklós — Sárosyhoz.

Tekintetes Úr!

A Kisfaludy-Társaság f. évi február 4-én Kegyedet, a hazai szép-irodalom körében eddig is már tett érdemei tekintetéből szavazatok nevezetes többségével, tagjául választotta: mint azt még azon hónapban költ értesítő levelemben jelenthetni különös örömemül szolgált.

Felszólítottam Kegyedet ugyan akkor az iránt, hogy a Szabályok 16 §-a értelmében helyét a társaságban elfoglalni, s azt céljaiban minden időben minél buzgóbban elősegíteni méltóztatnék.

Mind eddig választ nem vevén, hinnem kell, hogy levelem nem ment kézhez. Végéhez közelítvén tehát folyó társasági évünk, illőnek ítélem amaz értesítés ismétlését, melyre választát várva várom.

Szíves tisztelettel maradván Kegyednek lekötelezett szolgálója

Pesten, octob. 24. 1846.

Jósika Miklós
elnök.

[Kívül: A' Kisfaludy-társaság Elnökétől.

Tekintetes

Sárosy Lajos Úrnak, az aradi királyi váltó törvényszék Tollvivőjének, több megye Táblabírájának, mint a' Kisfaludy-Társaság Tagjának Hivatalból. Aradon.

Sárosy jegyzése: Válaszoltam nov. 16-án 846.]

Közli: KARA GYÓZÓ.

K. FRATER ISTVÁN VERSEI TELEKI MIHÁLYHOZ 1684-BŐL.

A M. Tud. Akadémia könyvtárának kéziratai között a M. irod. Quart. 62. jelzés alatt egy szép bőrkötéses verscsomó található, kötésén ezekkel a betűkkel: *A. M. V. Sz. Teleki Mihály V. A. K. F. I. 1684.* Belső címlapján ez olvasható: *Paraphrasis rhithmica azaz Verses Magyarázat K. F. I. H. K. által MDCLXXXIV. Esztendőben. Descripta per manus Stephani Ujhelyi.* A szerző betűjelzését a 27. lapon levő vers szakkezdő betűi és az ajánlás *Frater István* névben oldja fel. Frater István török fegyver miatt hagyta el birtokát és szorult Huszt várába.¹ Itt készült a Paraphrasis, a hogy azt az utolsó vers és az ajánlás vallja; a vár főkapitányának, Teleki Mihálynak, ajánlja: úgy látszik, huszti nyugalmát neki köszönhette. Verseinek fogalmazását a maga munkájának vallja: »Fateor (hanc Paraphrasin) ingenio per me compositam, manu quidem aliena descriptam.« A másolás szép, olvasható írás; a 9., 16., 25. lapján kis diszítés osztja meg a kézirat versszövegét — az utolsó pár sor, mintha toldalék voltát mutatná, apróbb betűs. A gnómák számozatlanul következnek egymásután, mi tagoltuk őket másolatunkban a megszámozással. Helyesírása nem következetes. A címlap hátsó lapját címerrajz és négy soros vers diszíti. Nagy értékük a verseknek nincs, de jellemző példái annak a gnómaverselésnek, a mely Erdélyben ezidőben nagyon általános lehetett.² A versszöveg kezdete a 9. lapra esik.

1. Sit Christus vitae scopus et sit meta salutis

Non errat vitae cui scopus ille placet.

Földi eletednek s tantorgó hitednek Christus légyen főbb czellya

Nem árthat ez világ — ördögi csalardsag ha ő lelked pánczellya

Bátran szemben szalhatcz, mikor harczot állasz, ha ez kardod atczellya.

¹ Nagy Iván, IV. 260/261. l.

² Teleki Mihály levelezése, I. köt. VI. sk.

